Briff Ymchwil

Papur briffio ar y farchnad lafur

Awdur: **Gareth Thomas**

Dyddiad: **Medi 2016**

Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Y Gwasanaeth Ymchwil

Cynulliad Cenedlaethol Cymru yw'r corff sy'n cael ei ethol yn ddemocrataidd i gynrychioli buddiannau Cymru a'i phobl, i ddeddfu ar gyfer Cymru, i gytuno ar drethi yng Nghymru, ac i ddwyn Llywodraeth Cymru i gyfrif.

Awdur: **Gareth Thomas**
Dyddiad: **Medi 2016**
Rhif Papur: **16-052**

Cysylltwch â ni

Y Gwasanaeth Ymchwil
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Tŷ Hywel
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1NA

: **0300 200 6307**
: **GarethDavid.Thomas@Cynulliad.Cymru**
: **Cynulliad.Cymru/Pigion**
: **@SeneddYmchwil**
: **Cynulliad.Cymru/Ymchwil**

© Hawlfraint Comisiwn Cynulliad Cenedlaethol Cymru 2016
Ceir atgynhyrchu testun y ddogfen hon am ddim mewn unrhyw fformat neu gyfrwng cyn belled ag y caiff ei atgynhyrchu'n gywir ac na chaiff ei ddefnyddio mewn cyd-destun camarweiniol na difrïol. Rhaid cydnabod mai Comisiwn Cynulliad Cenedlaethol Cymru sy'n berchen ar hawlfraint y deunydd a rhaid nodi teitl y ddogfen.

Briff Ymchwil

Papur briffio ar y farchnad lafur

Mae'r papur briffio misol hwn yn rhoi trosolwg ystadegol o'r farchnad lafur.

Caiff gwybodaeth am etholaethau'r Cynulliad, Cymru a chenhedloedd y DU ei chynnwys.

Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Y Gwasanaeth Ymchwil

Papur Briffio ar y Farchnad Lafur

Caiff ystadegau ar y farchnad lafur eu cyhoeddi'n fisol gan y Swyddfa Ystadegau Gwladol. Caiff y papur hwn ei ryddhau'n fuan wedi i ddata'r Swyddfa Ystadegau Gwladol gael eu cyhoeddi. Nod y papur yw darparu crynodeb o'r sefyllfa ddiweddaraf o ran y farchnad lafur yng Nghymru a'r Deyrnas Unedig.

Mae'r papur hwn yn cynnwys gwybodaeth gymharol am ddiweithdra, cyflogaeth ac anweithgarwch economaidd yng Nghymru a'r gwledydd eraill yn y Deyrnas Unedig. Hefyd, darperir y prif ffigurau ar gyfer etholaethau Cymru.

Gall y Gwasanaeth Ymchwil ddarparu dadansoddiadau manylach o ddiweithdra a thueddiadau hirdymor y farchnad lafur ar gais i **Aelodau'r Cynulliad a'u staff**. Os hoffech inni wneud hyn, cysylltwch â Gareth Thomas drwy ffonio 0300 200 6307 neu drwy anfon e-bost at Garethdavid.Thomas@cynulliad.cymru.

Medi 2016

Y wybodaeth ddiweddaraf am Farchnad Lafur Cymru

O fis Mai tan fis Gorffennaf 2016

Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Y Gwasanaeth Ymchwil

PRIF YSTADEGAU CYMRU

Mewn gwaith	Di-waith	Anweithgarwch Economaidd	Nifer sy'n hawlio budd-daliadau
16-64	*16+*	*16-64*	*18+*
73.2%	**4.1%**	**23.6%**	**2.9%**
16+	*16+*	*16-64*	*18+*
1,457,000	**63,000**	**449,000**	**43,500**
▲ **18,000**	▼ **-10,000**	▼ **-14,000**	▲ **300**
O'r chwarter blaenorol	O'r chwarter blaenorol	O'r chwarter blaenorol	O fis Gorffennaf 2016

DIWEITHDRA ILO YNG NGHYMRU

Yn ôl etholaeth

Am 12 mis tan fis Mawrth 2016

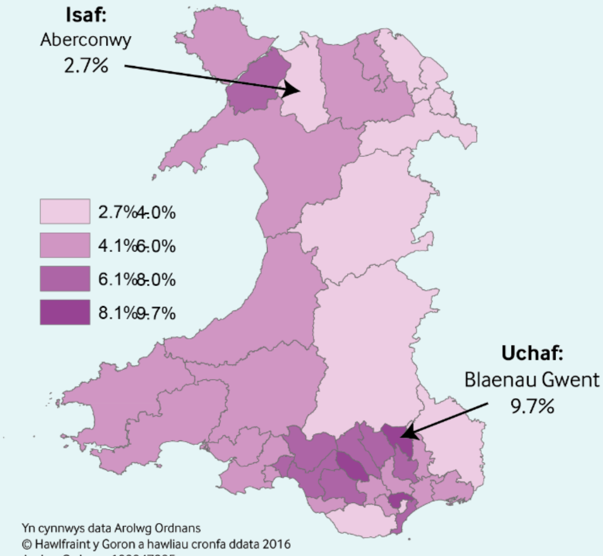

Yn cynnwys data Arolwg Ordnans
© Hawlfraint y Goron a hawliau cronfa ddata 2016
Arolwg Ordnans 100047295

Yn ôl Grŵp Oedran

Am 12 mis tan fis Mawrth 2016

Grŵp Oedran	
16-24	15.6%
25-49	4.2%
50-64	3.0%

Yn ôl rhyw

4.7% 38,000 Dynion di-waith

3.5% 25,000 Merched di-waith

CYFRADD DIWEITHDRA ILO - GWLEDYDD Y DU

Cymru	Yr Alban	Y DU	Lloegr	Gogledd Iwerddon
4.1%	4.7%	4.9%	4.9%	5.6%

CYFLOGAETH OEDRAN GWEITHIO - GWLEDYDD Y DU

Canran y bobl 16-64 mewn gwaith

Gogledd Iwerddon	Cymru	Yr Alban	Y DU	Lloegr
69.4%	73.2%	74.1%	74.5%	74.8%

Ffynhonnell: Y Swyddfa Ystadegau Gwladol, Ystadegau rhanbarthol y farchnad lafur

Diffiniadau o'r termau allweddol sy'n gysylltiedig â bod â gwaith a heb waith

Pan fydd y Swyddfa Ystadegau Gwladol yn cyhoeddi ystadegau ar y farchnad lafur, caiff pobl eu dosbarthu'n un o dri grŵp. **Y grwpiau hynny yw pobl â gwaith, pobl ddi-waith neu bobl economaidd anweithgar.**

- **Pobl â gwaith** yw'r rhai 16 oed a throsodd a oedd yn gwneud gwaith am dâl (boed yn gyflogedig neu'n hunangyflogedig), y rhai a oedd â swydd ond a oedd wedi cefnu arni dros dro, y rhai ar raglenni hyfforddiant a chyflogaeth a gynorthwyir gan y llywodraeth, a'r rhai sy'n gwneud gwaith di-dâl gyda'r teulu;
- **Pobl sy'n cael eu dosbarthu'n ILO ddi-waith** yw pobl 16 oed a throsodd sydd heb swydd, sydd wedi bod wrthi'n chwilio am waith yn ystod y pedair wythnos diwethaf, ac sydd ar gael i ddechrau gweithio yn ystod y pythefnos nesaf, neu sy'n ddi-waith ac yn aros i ddechrau swydd newydd yn ystod y pythefnos nesaf; a
- **Pobl sy'n cael eu dosbarthu'n economaidd anweithgar yw** pobl 16 oed a throsodd sydd heb swydd ac sydd heb chwilio am waith yn ystod y pedair wythnos diwethaf ac/neu sydd heb fod ar gael i ddechrau gweithio yn ystod y pythefnos nesaf. Y prif grwpiau economaidd anweithgar yw myfyrwyr, pobl sy'n gofalu am y teulu a'r cartref, pobl anabl neu bobl sy'n sâl dros dro neu am dymor hir, a phobl sydd wedi ymddeol.

Mae'r Swyddfa Ystadegau Gwladol yn defnyddio dau brif ddull i fesur diweithdra. Yn ogystal â'r mesur ILO uchod, **mae modd mesur nifer y bobl sy'n hawlio Lwfans Ceisio Gwaith a Chredyd Cynhwysol**. Mae'n is na diffiniad yr ILO, oherwydd nid oes gan rai pobl sy'n ddi-waith yr hawl i gael budd-dal, neu maent yn dewis peidio â gwneud cais amdano. **Dyma'r ffordd fwyaf cyfredol o fesur diweithdra.**

Er mwyn ystyried y gwahaniaethau rhwng nifer y bobl mewn grwpiau oedran ac ardaloedd daearyddol gwahanol, **caiff y ffigurau yn y papur hwn eu mynegi'n bennaf fel cyfraddau** yn hytrach na nifer y bobl.

Data sy'n cael eu haddasu'n dymhorol a data nad ydynt yn cael eu haddasu'n dymhorol

Caiff prif ddata ILO ar ddiweithdra a'r rhai sy'n hawlio budd-dal diweithdra ar gyfer Cymru a gwledydd a rhanbarthau eraill y Deyrnas Unedig eu haddasu'n dymhorol gan y Swyddfa Ystadegau Gwladol. Golyga hyn fod yr ystadegau'n cael eu haddasu er mwyn hepgor ffactorau tymhorol fel gwyliau a phatrymau recriwtio'r farchnad lafur. Er enghraifft, yn ystod yr haf, mae nifer fawr o bobl yn gadael addysg amser llawn ac yn ymuno â'r farchnad lafur. Er mwyn ei gwneud yn haws i adnabod tueddiadau'r farchnad lafur, mae'r Swyddfa Ystadegau Gwladol yn addasu'r data hyn yn dymhorol. **Ni chaiff data eraill am ddiweithdra, er enghraifft data yn ôl grŵp oedran ac Etholaethau Seneddol, eu haddasu'n dymhorol gan y Swyddfa Ystadegau Gwladol.**

1. Diweithdra yng Nghymru

Mae'r adran hon yn rhoi penawdau'r wybodaeth am gyfraddau diweithdra ILO a nifer yr hawlwyr yn y DU. Mae hefyd yn edrych ar ddiweithdra yn ôl oedran. Ymhlith y pwyntiau allweddol o'r rhan hon o'r papur mae'r canlynol:

– Mae'r ffigurau diweddaraf yn dangos mai'r gyfradd ddiweithdra ILO yng Nghymru **oedd 4.1% rhwng mis Mai a mis Gorffennaf 2016**, y gyfradd isaf o blith gwledydd y DU a'r isaf ers dechrau cyhoeddi'r ffigurau. (ffigur 1.1)

– Bu gostyngiad yng **nghanran yr hawlwyr** ledled Cymru a gwledydd eraill y DU yn ystod y tair blynedd ddiwethaf. Yng Ngogledd Iwerddon yn unig y cafwyd cyfradd hawlwyr uwch na Chymru am y rhan fwyaf o'r cyfnod hwn, a'r ffigur oedd 2.9% ym mis Awst 2016. (ffigur 1.2);

– Mae **cyfraddau diweithdra ieuenctid** ledled Cymru yn uwch nag ar gyfer grwpiau oedran eraill, ac maent wedi gostwng dros y pum mlynedd diwethaf i 15.6% rhwng mis Ebrill 2015 a mis Mawrth 2016. (ffigur 1.3);

– Gan edrych ar draws yr etholaethau, **Blaenau Gwent** oedd â'r gyfradd ddiweithdra ILO uchaf, sef 9.7%, ac **Aberconwy** oedd â'r gyfradd isaf, sef 2.7%, rhwng mis Ebrill 2015 a mis Mawrth 2016.

– O ran yr ystadegau 'answyddogol' am ganran yr hawlwyr, a gyfrifwyd gan y Gwasanaeth Ymchwil, **Blaenau Gwent** oedd â'r gyfradd uchaf ym mis Awst 2016, sef 5.5%, a **Brycheiniog a Sir Faesyfed** oedd â'r gyfradd isaf, sef 1.1%.

Ffigur 1.1: Y gyfradd ddiweithdra ILO yng Nghymru a gwledydd eraill y DU (wedi'i haddasu'n dymhorol)

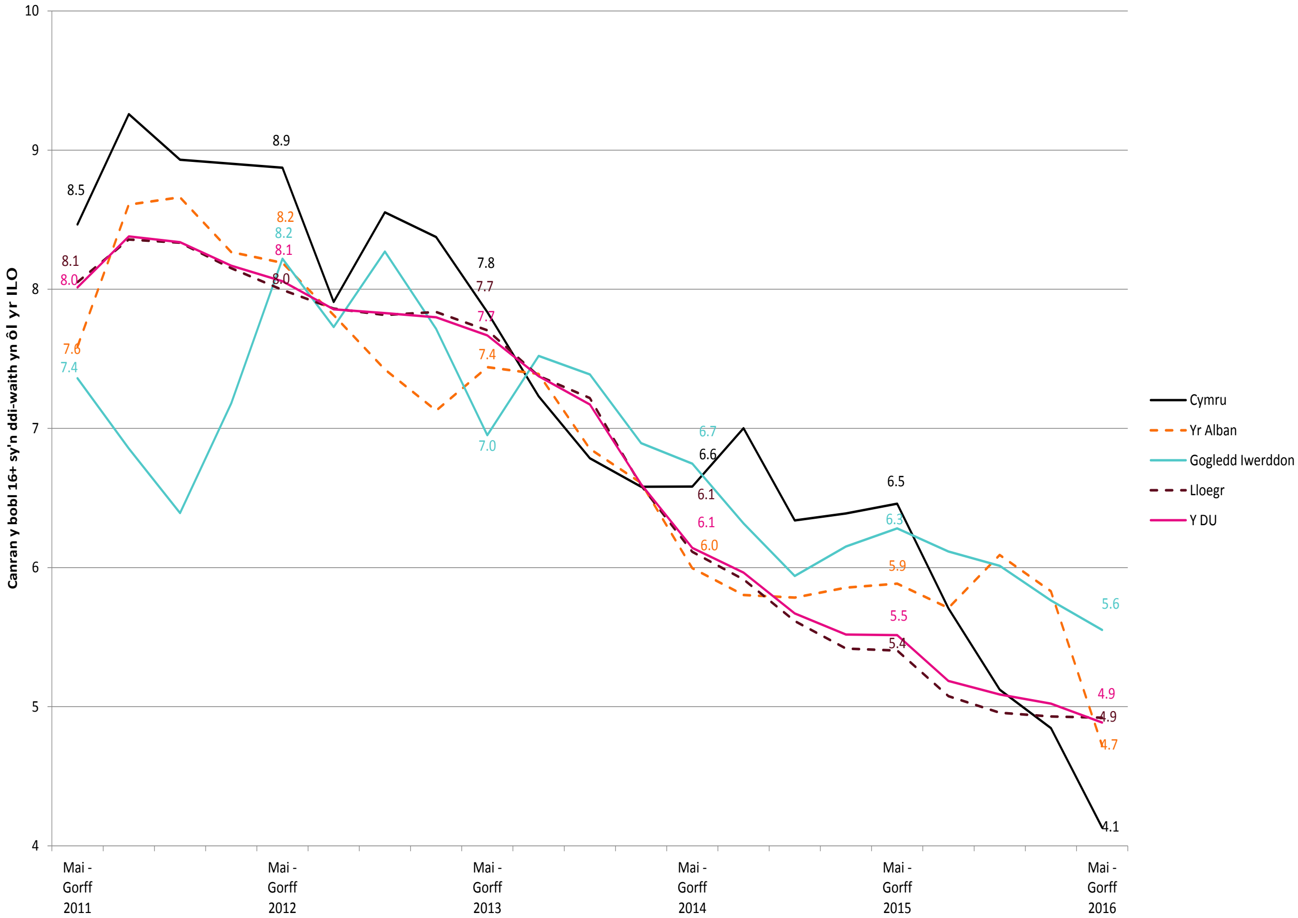

Ffynhonnell: Y Swyddfa Ystadegau Gwladol, - **Ystadegau Rhanbarthol y Farchnad Lafur – Medi 2016 Prif ddangosyddion ar gyfer pob rhanbarth** ac **Ystadegau'r Farchnad Lafur - Medi 2016 Crynodeb o Ystadegau'r Farchnad Lafur**

Ffigur 1.2: Cyfradd yr hawlwyr yng Nghymru a gwledydd eraill y DU (wedi'i haddasu'n dymhorol)

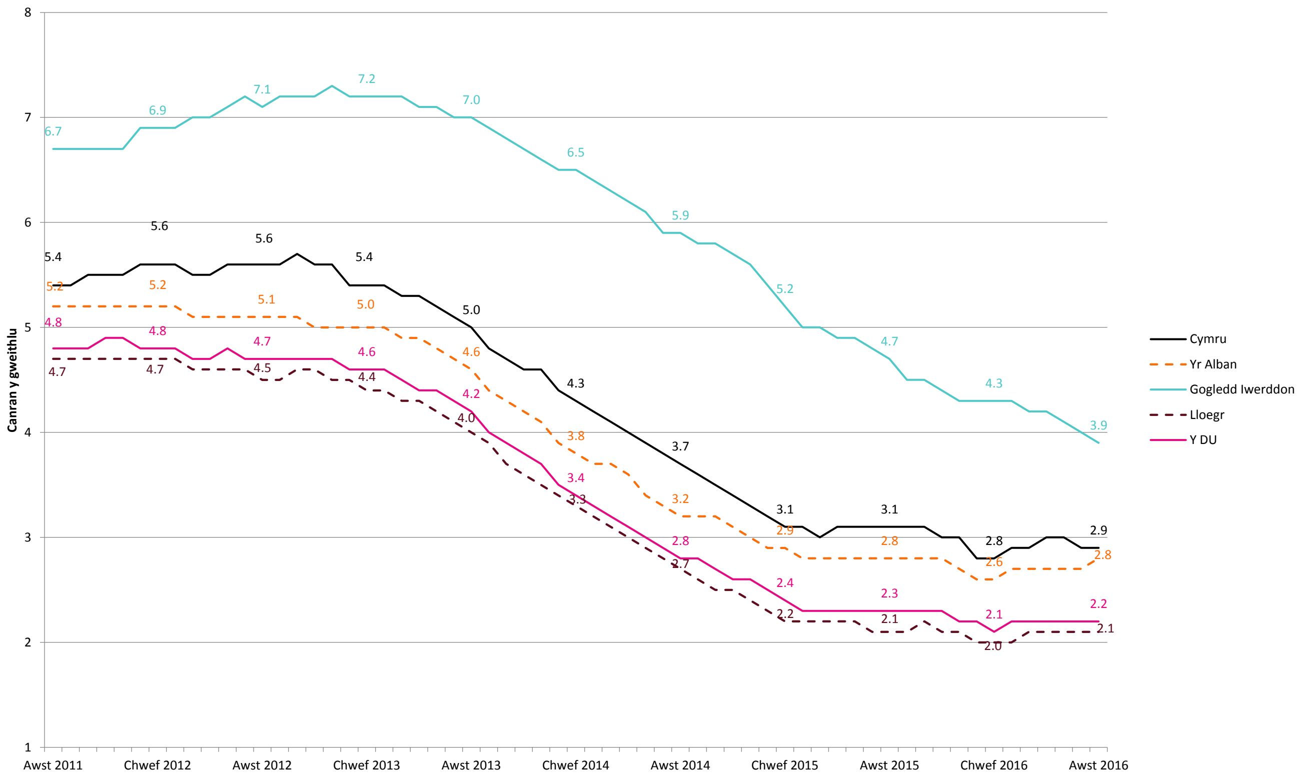

Ffynhonnell: Y Swyddfa Ystadegau Gwladol, Ystadegau Swyddogol y Farchnad Lafur gan NOMIS

Ffigur 1.3: Y gyfradd ddiweithdra ILO yng Nghymru yn ôl oedran (heb ei haddasu'n dymhorol)

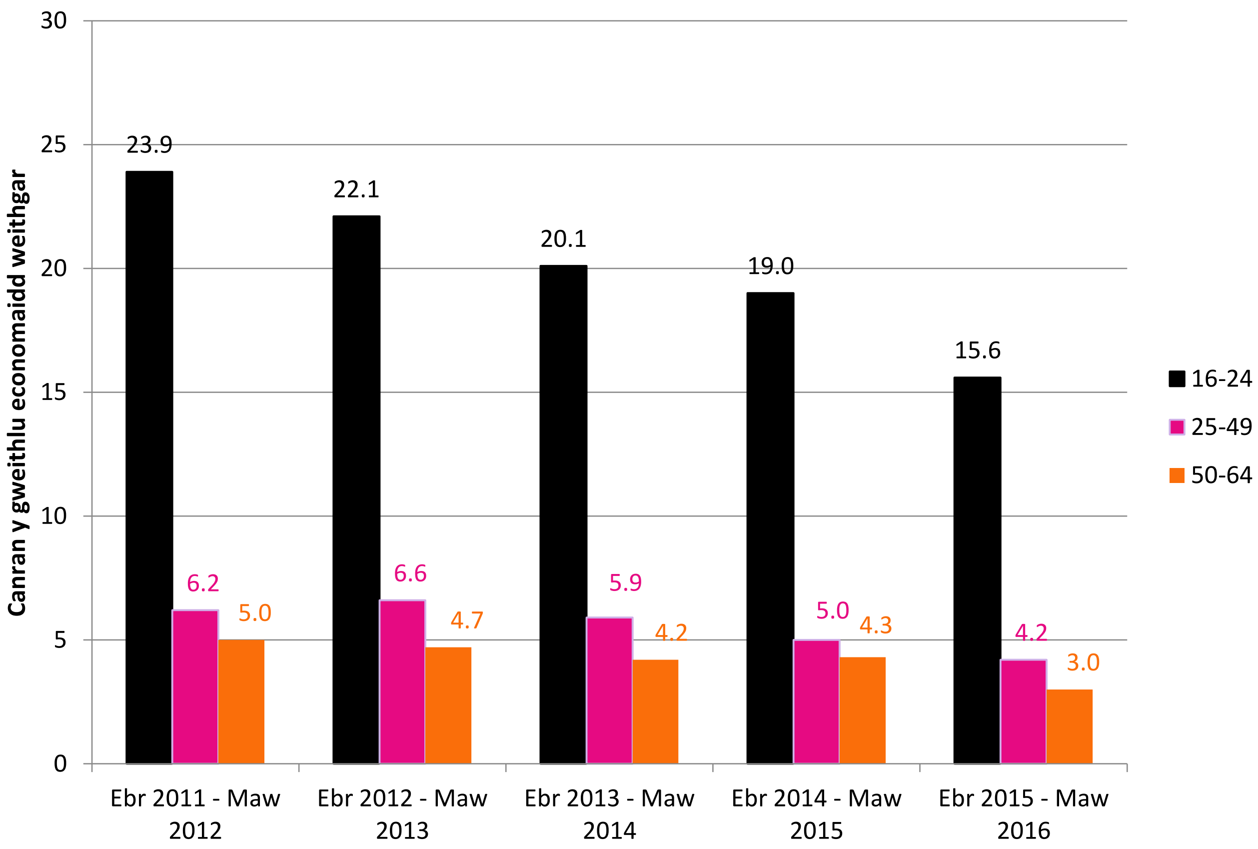

Ffynhonnell: Y Swyddfa Ystadegau Gwladol, Ystadegau Swyddogol y Farchnad Lafur gan NOMIS

2. Cyflogaeth a swyddi

Mae'r rhan hon o'r papur yn edrych ar y cyfraddau cyflogaeth ledled y DU ar gyfer pobl o oedran gweithio (16-64 oed). Mae hefyd yn edrych ar y newidiadau mewn cyflogaeth yn y sectorau cyhoeddus a phreifat yng Nghymru. Mae prif gasgliadau'r adran hon yn cynnwys:

- Mae'r **gyfradd gyflogaeth oedran gweithio** yng Nghymru wedi cynyddu dros y pum mlynedd ddiwethaf, a'r gyfradd gyfredol yw 73.2% rhwng mis Mai a mis Gorffennaf 2016. (ffigur 2.1);
- **Dros y pum mlynedd ddiwethaf mae'r gyfradd gyflogaeth ymhlith pobl o oedran gweithio yng Nghymru wedi bod yn uwch na Gogledd Iwerddon, ond yn is na'r gwledydd eraill y DU**.
- Dros y pum mlynedd ddiwethaf, hyd at ail chwarter 2016, mae **cyflogaeth yn y sector preifat** yng Nghymru wedi cynyddu 11.2%, tra bod **cyflogaeth yn y sector cyhoeddus** wedi gostwng 8% (ffigur 2.2); ac
- O edrych ar y data fesul etholaeth, roedd 80.1% o bobl 16-64 oed yn **Sir Drefaldwyn** mewn gwaith rhwng mis Ebrill 2015 a mis Mawrth 2016, sef y gyfradd uchaf o blith etholaethau Cymru. Yn etholaeth **Aberafan**, roedd 63.5% o bobl 16-64 oed mewn gwaith, sef y gyfradd isaf o blith etholaethau Cymru.

Ffigur 2.1: Y gyfradd gyflogaeth ymhlith pobl o oedran gweithio yng Nghymru a gwledydd eraill y DU (wedi'i haddasu'n dymhorol)

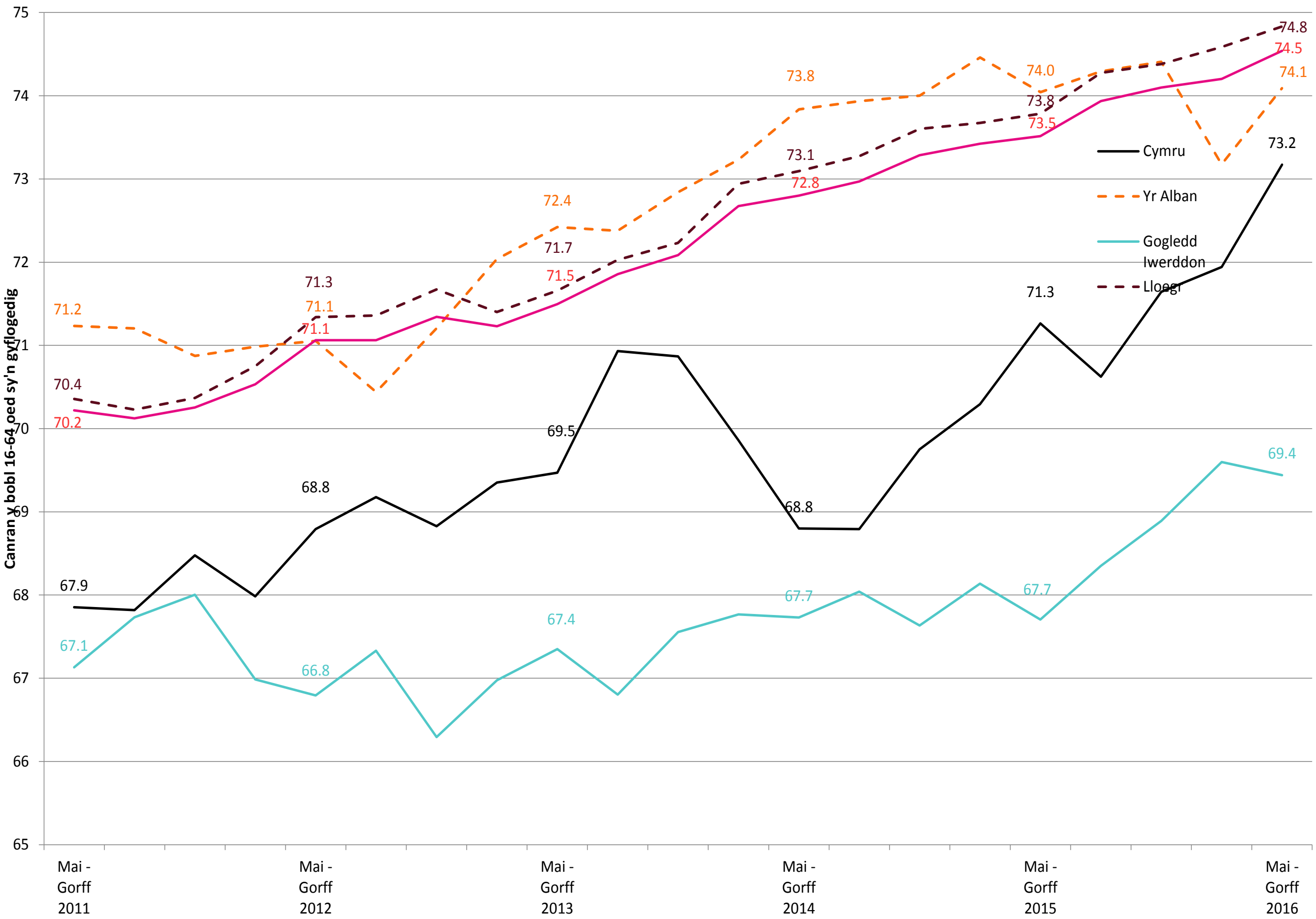

Ffynhonnell: Y Swyddfa Ystadegau Gwladol, Ystadegau Rhanbarthol y Farchnad Lafur - Medi 2016 Prif ddangosyddion ar gyfer pob rhanbarth ac Ystadegau'r Farchnad Lafur - Medi 2016 Crynodeb o Ystadegau'r Farchnad Lafur

Ffigur 2.2: Canran y newid mewn cyflogaeth yn y sectorau cyhoeddus a phreifat dros y pum mlynedd ddiwethaf (heb ei haddasu'n dymhorol)

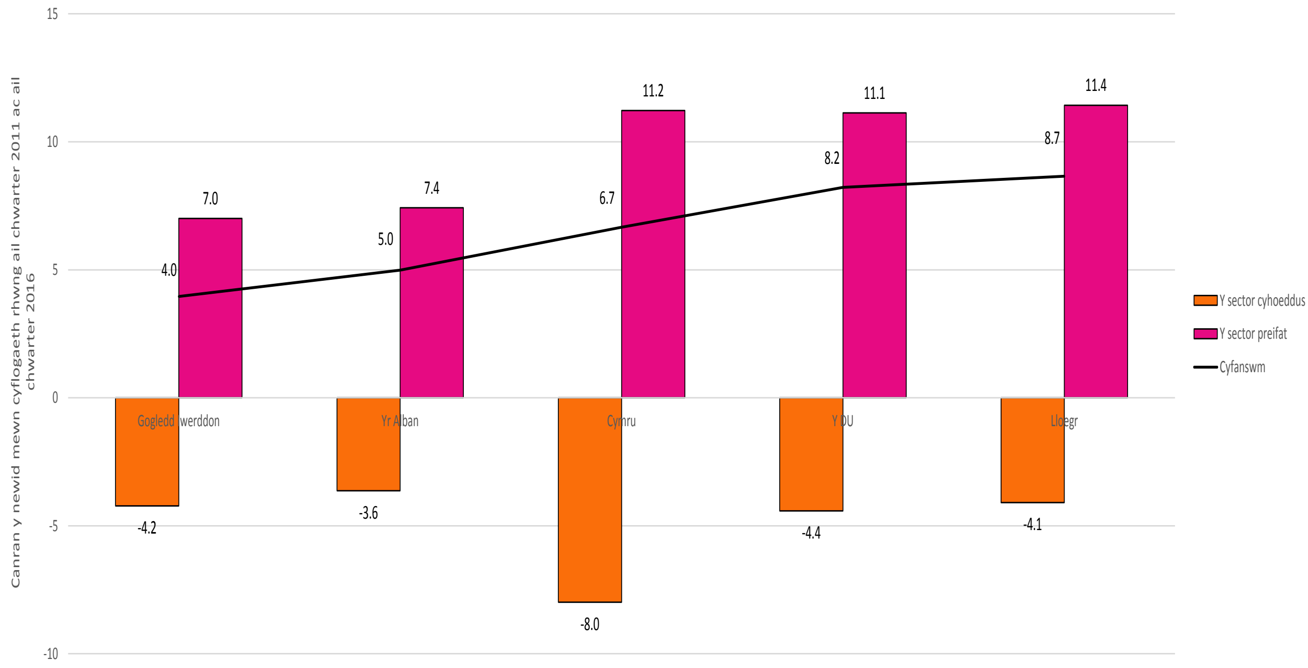

Ffynhonnell: Y Swyddfa Ystadegau Gwladol, Cyflogaeth y Sector Cyhoeddus, Chwarter 2 2016

3. Anweithgarwch economaidd

Mae'r rhan hon o'r papur yn edrych ar bobl y tu allan i'r farchnad lafur, y rhai sy'n cael eu dosbarthu'n economaidd anweithgar. Mae hyn yn cynnwys pobl rhwng 16 a 64 oed sydd heb waith, sydd heb chwilio am waith yn y pedair wythnos diwethaf, ac/neu sydd heb fod ar gael i ddechrau gweithio yn y pythefnos nesaf. Mae'r graffiau isod yn dangos y gyfradd anweithgarwch economaidd ar gyfer pobl o oedran gweithio ledled y DU, ac mae'n edrych ar y rhesymau pam mae pobl yng Nghymru yn economaidd anweithgar. Ymhlith y pwyntiau allweddol o'r rhan hon o'r papur mae'r canlynol:

- **Mae Cymru wedi bod â chyfradd anweithgarwch economaidd uwch na chyfartaledd y DU ymhlith pobl o oedran gweithio trwy gydol y pum mlynedd ddiwethaf.** Mae hyn wedi amrywio dros y pum mlynedd diwethaf, a'r ffigur oedd 23.6% rhwng mis Mai a mis Gorffennaf 2016 (ffigur 3.1);
- Y prif resymau a roddwyd gan bobl economaidd anweithgar yng Nghymru rhwng mis Ebrill 2015 a mis Mawrth 2016 oedd salwch dros dro a salwch tymor hir (31.5%), bod yn fyfyriwr (24.0%) a gofalu am y teulu/cartref (20.2%) (ffigur 3.2) ; ac
- Ar lefel etholaeth, yn **Sir Drefaldwyn** y cafwyd y gyfradd anweithgarwch economaidd isaf ymhlith pobl o oedran gweithio rhwng mis Ebrill 2015 a mis Mawrth 2016, sef 16.9%, ac yn etholaeth **Canol Caerdydd** y cafwyd y gyfradd uchaf, sef 31.9%. Y nifer fawr o fyfyrwyr prifysgol sy'n byw yn etholaeth Canol Caerdydd sy'n rhannol gyfrifol am hyn.

Ffigur 3.1: Y gyfradd anweithgarwch economaidd ymhlith pobl o oedran gweithio yng Nghymru a gwledydd eraill y DU (wedi'i haddasu'n dymhorol)

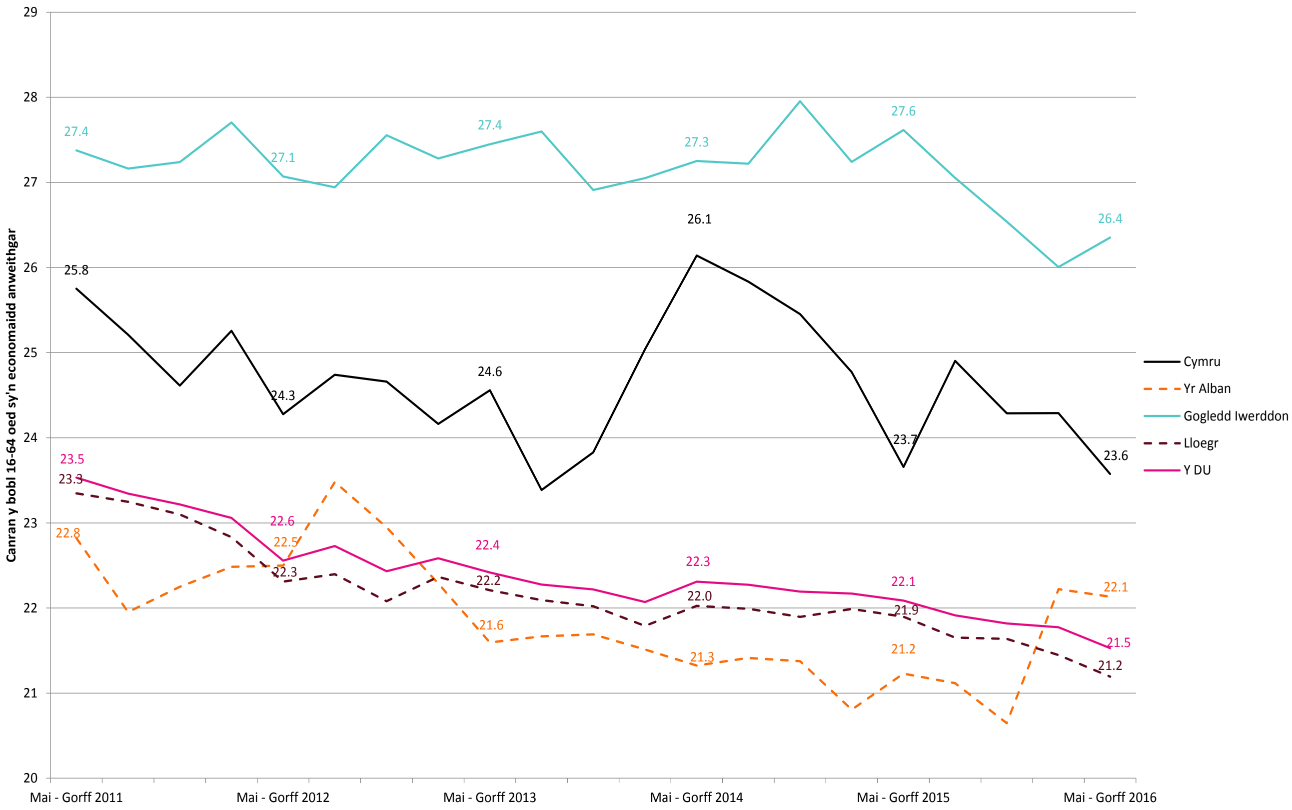

Ffynhonnell: Y Swyddfa Ystadegau Gwladol, Ystadegau Rhanbarthol y Farchnad Lafur - Medi 2016 Prif ddangosyddion ar gyfer pob rhanbarth ac Ystadegau'r Farchnad Lafur - Medi 2016 Crynodeb o Ystadegau'r Farchnad Lafur

Ffigur 3.2: Y rhesymau dros anweithgarwch economaidd ymhlith pobl o oedran gweithio yng Nghymru, mis Ebrill 2015 - mis Mawrth 2016 (fel %)

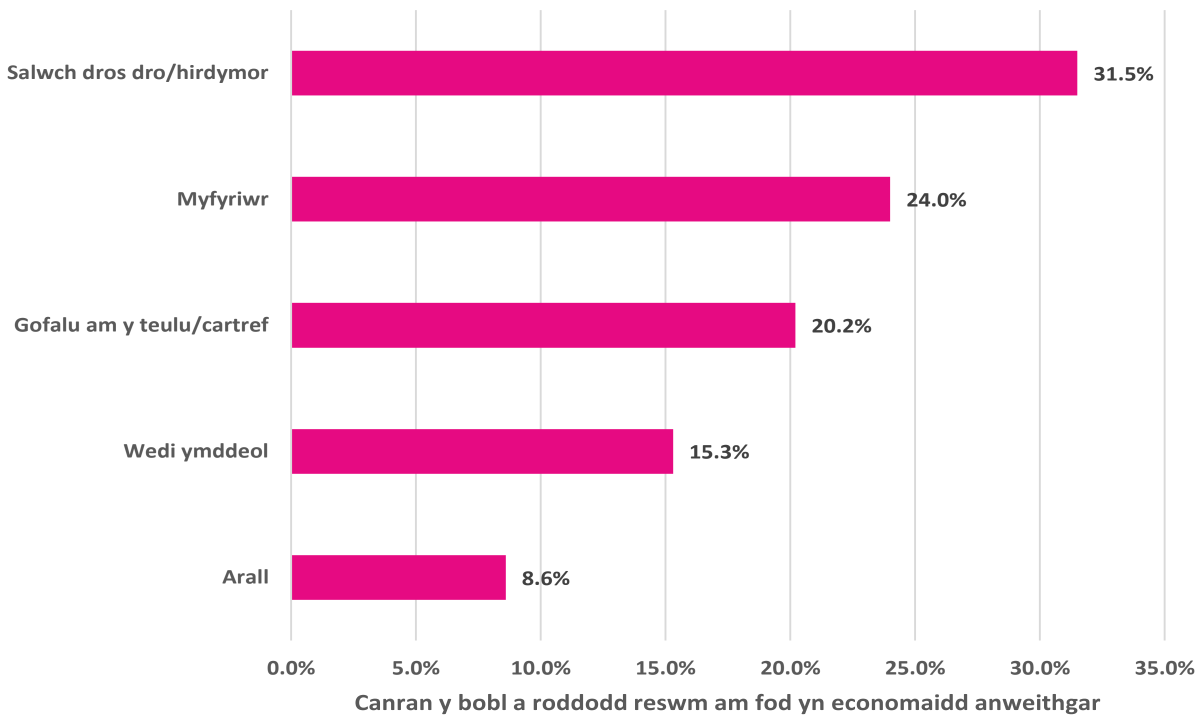

Ffynhonnell: Y Swyddfa Ystadegau Gwladol, Ystadegau Rhanbarthol y Farchnad Lafur - Gorffennaf 2016 Prif ddangosyddion Cymru

4. Beth sy'n digwydd yn eich etholaeth?

Mae Tabl 4.1 yn dangos ystadegau diweddaraf y farchnad lafur ar gyfer etholaethau Cymru. Mae'r etholaethau a gyflawnodd orau ar gyfer pob newidyn yn aur, ac mae'r etholaethau a gyflawnodd waethaf yn llwyd.

Mae gwybodaeth ychwanegol am y farchnad lafur yn eich etholaeth, gan gynnwys cymariaethau dros gyfnod o amser, ar gael ar **dudalennau cymorth etholaethol** y Gwasanaeth Ymchwil.

Tabl 4.1: Penawdau ystadegau'r farchnad lafur fesul etholaeth, Ebrill 2015 – Mawrth 2016

Etholaeth	Ffigurau diweithdra'r ILO 16+	Cyfradd answyddogol y bobl sy'n hawlio budd-dal diweithdra (Awst 2016)	Y gyfradd gyflogaeth 16-64 oed	Y gyfradd anweithgarwch economaidd 16-64 oed
Aberafan	8.0	3.8	63.5	30.8
Aberconwy	2.7	2.6	70.9	27.0
Alun a Glannau Dyfrdwy	3.4	1.9	76.5	20.7
Arfon	7.4	3.4	66.5	27.8
Blaenau Gwent	9.7	5.5	64.3	28.6
Bro Morgannwg	3.4	2.6	74.7	22.5
Brycheiniog a Sir Faesyfed	3.6	1.1	74.7	22.4
Caerffili	5.6	3.9	73.0	22.6
Canol Caerdydd	3.9	3.5	65.4	31.9
Castell-nedd	6.1	3.4	69.5	25.9
Ceredigion	4.6	1.5	65.6	31.0
Cwm Cynon	6.8	4.2	67.9	26.9
De Caerdydd a Phenarth	6.3	3.7	66.5	28.9
De Clwyd	3.7	2.2	74.1	23.0
Delyn	2.8	2.2	71.2	26.6
Dwyfor Meirionnydd	4.6	1.4	73.1	23.1
Dwyrain Abertawe	7.7	4.1	69.3	24.7
Dwyrain Caerfyrddin a Dinefwr	5.8	2.5	69.6	25.9
Dwyrain Casnewydd	6.0	3.9	69.0	26.5
Dyffryn Clwyd	4.2	3.2	71.0	25.7
Gogledd Caerdydd	8.6	1.8	75.4	17.5
Gorllewin Abertawe	5.7	4.0	69.0	26.7
Gorllewin Caerdydd	5.5	3.6	72.4	23.2
Gorllewin Caerfyrddin a De Sir Benfro	4.4	2.6	72.4	23.9
Gorllewin Casnewydd	4.6	4.0	70.5	26.0
Gorllewin Clwyd	5.9	2.6	73.8	21.3
Gŵyr	5.1	1.8	72.9	23.1
Islwyn	7.7	3.7	65.7	28.7
Llanelli	5.2	3.1	70.5	25.5
Merthyr Tudful a Rhymni	6.7	4.5	66.0	29.2
Mynwy	3.3	1.7	78.0	19.1
Ogwr	7.2	3.3	71.0	23.3
Pen-y-bont ar Ogwr	5.3	2.7	74.9	20.8
Pontypridd	5.2	2.3	72.3	23.6
Preseli Sir Benfro	4.1	2.7	72.8	23.9
Rhondda	8.7	4.6	67.6	25.8
Sir Drefaldwyn	3.4	1.4	80.1	16.9
Torfaen	5.8	3.4	71.8	23.7
Wrecsam	3.6	2.3	77.6	19.4
Ynys Môn	4.5	3.8	74.9	21.5

Ffynhonnell: Y Swyddfa Ystadegau Gwladol, **Ystadegau Rhanbarthol y Llafurlu – Medi 2016: Tabl L102 Dangosyddion Lleol ar gyfer Etholaethau Seneddol ac Ystadegau Rhanbarthol y Farchnad Lafur – Medi 2016: Tabl CC02 Nifer yr Hawlwyr fesul Etholaethau Seneddol**